

Na cestě k nové mysterijní kultuře

Michaela Glöckler

Jelikož s těmito podněty k uskutečnění nové mysterijní kultury stojíme stále na začátku a jak po individuální, tak po sociální stránce je pro nás ještě stále namáhavé pochopit, oč tu vlastně jde, potřebujeme se orientovat. Pomáhá nám proto studovat, které osobnosti již tyto impulzy pochopily, přijaly, a nakolik to bylo možné, i uskutečnily. Vedle Rudolfa Steinera byly prvními takovými osobnostmi jeho nejbližší spolupracovnice — Marie Steiner, Edith Maryon a Ita Wegman. Již počátkem století vyslovila Marie Steiner otázku týkající se specifické cesty západního křesťansko-esoterního školení. Tak se stala spoluzakladatelkou celé anthroposofické práce a pečovala o ni jako o základ křesťanského mysterijního hnutí. Edith Maryon měla vynikajícím způsobem postoj a charakter žákyně a spolupracovnice tohoto mysterijního hnutí v oblasti výtvarného umění a v sociálním ohledu. Ita Wegman se zase dokázala zcela konkrétně zeptat na obnovu mystérií v lékařství, což byla rozhodující otázka, která Rudolfa Steinera přiměla k novému založení Anthroposofické společnosti o Vánocích roku 1923/24 i k založení Svobodné vysoké školy pro duchovní vědu jakožto otevřené esoterní, tj. mysterijní školy. Právě ona cítila, že nové mystérium je mystériem individuálního činu, a jasně viděla, že lidsky důstojné lékařství se může rozvíjet jen na půdě těchto mystérií.

Na otázku *Co nám ještě může dát budoucnost?*, kterou položili studenti lékařství roku 1932, Ita Wegman odpověděla: *Otázku můžeme položit i jinak, můžeme se zeptat: Jak mohu já utvářet budoucnost?*

Těmito slovy, podle nichž se nemáme ptát, co nám budoucnost ještě dá, ale spíše jak můžeme my budoucnost utvářet, Ita Wegman ukázala, že zcela vědomě působí v proudu vůle křesťanstvím obnovených mystérií, a to i po smrti Rudolfa Steinera. Máme ji před sebou jako člověka, který v sobě na základě hlubokého vnitřního vhledu uskutečnil obrat od starých k novým mystériím a dokázal pak podle toho žít a jednat ve svém dalším životě. Dnes nemůže být primárním úkolem dožadovat se stále rozsáhlejšího a stále „novějšího vědění“, i když je vítáno, když se na základě píle a přesného zkoumání objeví. Tím, co potřebujeme více a co se musí stát kulturou, co je nezbytné ve smyslu nových mystérií, je, abychom to, co víme, také dělali. Současné lidstvo přece již „ví“ mnohem více, než co může pěstovat a uskutečňovat. Významným úkolem je alespoň něco z náhledů a poznatků o světě a životních podmínkách opravdu uskutečnit a učinit plodným pro další vývoj člověka a Země. Podstata těchto nových mystérií tkví v činu, v uskutečňování moudrosti, kterou jsme individuálně poznali a procítili v srdci a která nyní přechází v láskyplné jednání. Jako přiměřené pro naši epochu to Rudolf Steiner uvedl také ve svých přednáškách k Janovu Zjevení.

Při četbě Janova Zjevení námi ovšem otřásají obrovské vize zla, hrůzy bestiálních výronů lidské povahy, které - jak se zprvu zdá - tak nesmiřitelně stojí vedle zjevení Kristova principu. Ale právě toto poukazuje na mystéria vůle. Neboť vůle je založena na metabolické činnosti člověka, pro něhož je tajemství nemoci, zničení a zla stejným základem, jako je jím tajemství léčivých a budujících sil. Patří k nejhlubším záhadám křesťanství, že k mystériu Golgoty byla přidána křížová cesta. To znamená, že trýzeň, mučednictví a násilná smrt, provázená nenávistí, posměchem a pohanou, „patří k tomu“ jako projevy možností zla v lidské povaze. Tato záhada se vyřeší, když v

jáské povaze člověka rozpoznáme tento dvousečný meč, o němž je ve Zjevení řeč (Zj i,16). Tato dvousečnost je spojena se schopností Já být svobodným: Já se musí na své individualizační cestě jednak vymanit ze všeho důvěrně známého a stát se „sebou samým“, jednak má možnost dobrovolně se opět spojit, ztotožnit. Mělo by se stále nově a duchapřítomně rozhodovat v souladu s daným okamžikem, takže může prožít a učinit zjevnou určitou střední cestu. Tato cesta prochází středem mezi svévolí a nátlakem, pýchou a sebezatrácováním, plýtváním a lakotou, troufalostí a zbabělostí, vlastními potřebami a potřebami sociálního prostředí. Není to volba mezi dobrem a zlem, nýbrž stálý zápas o rovnováhu mezi krajnostmi, luciferským zlem a ahrimanským zlem, které působí jako „zlé“ jen do té doby, dokud nedojde k jejich léčivému vyrovnání. Nesmíme se proto divit, že tato apokalyptická líčení obrazně předjímají možnosti zbloudění a hrůzy, které se následkem vlohy Já v průběhu lidského vývoje ještě objeví. Tato líčení by v nás neměla vyvolávat malomyslnost, ale naopak by měla rozohnit naši vůli, abychom se odhodlali jednat ve smyslu dobra. V přednášce z 25. června 1908, v rámci cyklu *Janova Zjevení*, Rudolf Steiner řekl:

Pravý anthroposofický světový názor si může jako konečný cíl vytknout jedině společenství samostatných a svobodných, individuálních Já. Posláním Země, které se vyjadřuje láskou, je právě to, že učí svobodnému postoji jednoho Já k druhému. Žádná láska není dokonalá, vychází-li z donucení, ze vzájemné spoutanosti. Láska je zcela svobodným darem každého Já jedině tehdy, je-li každé Já natolik svobodné a samostatné, že může i nemilovat. Je takřkajíc božským vesmírným plánem učinit toto Já natolik samostatným, aby mohlo projevovat svobodně, jakožto individuální bytost, lásku samotnému Bohu. Kdyby byli lidé nějakým způsobem, třeba jen sebenepatrněji nuceni k lásce, znamenalo by to, že jsou voděni v poutech závislosti. Tak bude Já zárukou nejvyššího cíle člověka. Zároveň je však svůdcem, který svrhne člověka do propasti, nenajde-li lásku, zatvrdí-li se v sobě. Potom je tím, co lidi navzájem odděluje, co Já vyzývá k velké válce všech proti všem, nejen k válce národů s národů.

Před pádem do propasti nás chrání jen zápas o rovnováhu, o střed našeho lidského bytí, který můžeme tušit v Kristově bytosti. Tento zážitek středu je pak současně vědomou zkušeností prahu, prožitím mostu mezi smyslovým a duchovním světem.

To nejvyšší, co nám může být dáno, je poselství o Ježíši Kristu. Musíme ho přijmout, nikoli však pouhým rozumem. Musíme ho přijmout do svého nejhlubšího nitra tak, jako přijímáme potravu do fyzického těla.

Od Vánočního sjezdu je významným společným úkolem spojujícím členy Antroposofické společnosti pomáhat probouzet v současném lidstvu vědomí prahu k duchovnímu světu. Jde o to, aby jednotlivci sami poznávali sebe sama a nacházeli své spojení s velkými cíli a úkoly vývoje lidstva. Při tom chce anthroposofie pomáhat. K tomu je ale zapotřebí, aby pokud možno mnoho lidí poznalo a vzalo vážně sociální dílo, které Rudolf Steiner ještě před svou smrtí založil v podobě Všeobecné anthroposofické společnosti a Svobodné vysoké školy pro duchovní vědu s jejich sekcemi. Toto sociální dílo nabízí příležitosti k jednání, které může pomoci realizovat impulz nových mystérií. Neboť ten může zasáhnout všude tam, kde se daří utvářet společenství ve světle zde zmíněných ideálů budoucnosti lidstva, když se mnozí *v pravou chvíli spojí.*

Utajování a veřejnost

Princip utajování, který byl v dávných mystériích hlavní součástí péče o dědictví moudrosti, podléhá v rámci nových mystérií jiným podmínkám. Zde platí, co Rudolf Steiner napsal ve své stěžejní knize: Ze každému tázajícímu se náleží naše odpověď, zároveň se ale musíme učit

mlčet, nejsme-li tázáni. Hlavním prvkem nových mystérií naproti tomu je, že to, co v jejich rámci děláme, je veřejné - a mělo by tudíž být i kulturně hodnotným počinem. Žádná moc na světě to nemůže vyzradit, protože tím, oč jde, vůbec nejsou nějaké zvláštní vědomosti; jde o to, co bude realizováno a uskutečnit se tak veřejně. Činí-li se dobro, pak se také zjevuje světu a nevyžaduje žádné utajení.

Klíč k Rafaelovu mystériu

Jaké konkrétní plody může tento nový mysterijní princip přinést v lékařské diagnostice a terapii? Jak lze užívat tajemství Merkurovy hole tak, abychom mohli síly „hořejšku a dolejšku“ uvést na správné místo?

Tento klíč k Rafaelovu mystériu popsala Ita Wegman ve své předmluvě ke knize *Základy pro rozšíření léčebného umění*, kterou napsala společně s Rudolfem Steinerem. Ten sice předmluvu do tištěné knihy nepřevzal, ale zachovala se a poprvé ji publikoval Walter Holtzapfel, vedoucí lékařské sekce v letech 1969 až 1977, a to v oběžníku této sekce.

Ita Wegman zde popisuje dvě hlavní příčiny nemocí z hlediska fyzického a duchovního: *Nemocný člověk je však vždy zcela individuálním případem. Neexistují dva lidé, kteří by mohli být nemocní ve stejném smyslu. Přírodní, neduchovní věci vedou zpět k všeobecným zákonům. Individuálnost je vždy výrazem působnosti duševně-duchovních zákonů. Tyto zákony se nedají shrnout do pojmů, ale může jich dosáhnout jen nazírání. (...)*

Duševní cvičení vedoucí k duchovnímu nazírání spočívají buď v oslabení, nebo prohloubení duševního života. Oslabení duševního života je v rámci duševní oblasti napodobením nemocí prvního druhu, prohloubení duševního života je napodobením nemocí druhého druhu. Kdo tedy zná duševní stav pocházející z těchto duševních cvičení, zná nemoci, neboť má jejich obrazy v podobě vlastních duševních stavů. Popisuje-li prostřednic tvím toho, co s těmito obrazy prožil, fyzické příznaky nemocí, dává pak každému lékaři popisy, které si on může ověřit. Obstojí-li popis vůči ověření, jsou tím potvrzeny údaje duchovního badatele. A spoléhá-li lékař opakovaně na popisy takového duchovního badatele, pak si na základě vylíčených souborů příznaků postupně sám získá duchovní náhled. Jsme naprosto toho mínění, že správné čtení této knihy umožní každému lékaři, aby sám nemoci duchovně nahlédl.

Jde tedy o to, abychom pochopili, že cesta cvičení na základě knihy *Jak dosáhnout poznání vyšších světů* je spojena s námahou a duševními bolestmi, které odpovídají těm, jimiž trpí tělo, když je nemocné. Nemoc se duchovnímu pohledu jeví jako komplex sil, které by se vlastně měly zabývat duševně-duchovní činností, nyní jsou však na nesprávném místě a tělesně aktivní. Úlohou lékaře je tedy za každou tělesnou nemocí vidět duchovní síly, jež se u nemoci manifestují na nepravém místě. Tak lze ovšem poznat smysl nemoci v individuálním osudu a nahlížet na ni jako na *fyzickou imaginaci duchovního života*, jak to Rudolf Steiner formuloval v kurzu pro mladé lékaře na začátku roku 1924. Terapie v tomto kontextu znamená vést fyzicky imaginativní prvek (zpáteční) cestou k uzdravení, tj. na správné místo. Z tohoto pohledu bychom mohli knihu Rudolfa Steinera *Jak dosáhnout poznání vyšších světů*, určenou ke školení sebe sama, číst také se zřetelem k tomu, kterým nemocem můžeme předcházet prováděním cvičení, jež jsou tam popsána.